

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Carrer de las Tres-Creus, n.º 9

SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell	2 rals al mes.
Fora	8 " trimestre
Un número sol.....	1 "
Anuncis á preus convencionals.	

JUST HOMENATJE

Encara 'ns dura la esborronadora impressió que sentirem lo darrer diumenge en la Sala de Llotja de Barcelona escoltant lo brillantíssim discurs de Presidencia dels «Jochs Florals» que escrigué pera la festa de enguany l' eminent escriptor, don Angel Guimerá, al qual dediquém la major part d'aquest número.

Sa sublimitat nos ferí tan fonament al cor que si un moment haguessim pogut duptar en la vía de sacrificis empresa pera la regeneració de Catalunya, baix la influencia dels eloqüentíssims mots del genial Guimerá tot seguit hauríam reforsat nostra ánima postrada per la revessa lluyta contra l' indiferentisme del poble embordonit sentint-nos novament capassos d'arriscar tot quan valém y podém per las justas reivindicacions que portém escrites la nostra bandera.

Aixís la base històrica del catalanisme militant, pòsada en evidencia per la forsa incontrovertible dels fets y la lluminosa aplicació del contrast á sa naturalesa com lo fonament social y polítich del mateix constituït per los més hermosos principis de humanitat, de llibertat y de germanatge, forman lo cos del capdalt discurs del senyor Guimerá, rublert per altra part de riquíssimas imatges y felissas comparacions que com espasa de doble punta fereixen á la inteligencia y al cor.

Es lo document que 'ns ocupa obra de gegants, maravellosa fita que marca un notabilíssim avens en la causa de la Patria, abrumadora catilinaria contra 'ls tirans que formarà época en la Historia de Catalunya.

Llegiulo compatricis, ben despreocupats dels egoismes y miserias que vos puguin lligar al actual odiós estat de cosas. Llegiulo ab de-

tenció; y si en lo curs de sa lectura no experimenteu que os bat frenétich lo cor á dins del pit, si no os trobeu sens adonárvosen los ulls entelats per xardorosa llágrima ansiosa de enxoparse en las paraulas del gran mestre, si no sentiu bullir y agitar-se dins vostre cervell, com los sers naixents dins de son claustre matern, nous y puríssims ideals que pugnín pera manifestarse á la vida pública, si res de nou y extraordinari s'opera en la série de vostres pensaments y de vostres afectes á lashoras llenseu lluny de vosaltres ab violencia los noms catalans que vos donaren vostres pares, exterminéu vostras llars d'aquesta terra que os acullí amorosa en la naixensa, desterreuvs d'una vegada per sempre d'aquest Príncipat abans que ell vos escupi y reneguéu decididament de perteneixer á una rassa quals fills may li negaren á sa Mare los fruyts de son trevall y la sanch de sas venas.

Aixó aconsellém als fills borts de la Terra. Als bons catalans res los hi hem de recomanar: ab lo valor que donan las conviccions fermas demanin lloch actiu en la lluyta patriótica; y se'ls hi concedirá.

En quant als que ja venim dedicant nostre escás valer y nostra inmensa voluntat á la causa de Catalunya, sols nos queda un deber que cumplir devant del trascendental discurs del darrer diumenge: y es, lo de propagar cada día ab mes decissió las sanas doctrinas que conté explicant en alta veu á tothom que ho vullga sentir la admiració y l'entussiasme que á la nostra ánima li inspiran.

Aixís obrará LO CATALANISTA. Y al ferho constar avuy enviant sa mes cordial y expressiva felicitació al distingidíssim Director de *La Renaixensa*, senyor Guimerá, no pot menos de sentir-se joyós de que cada día vagi notant mes lo poble catalá á quin cantó se troban las verdaderas eminencias de la Terra, aquellas que la honran ab sa recititut y ab sas forsas.

LA FESTA DELS JOCHS FLORALS

Diumenge passat va celebrarse la que fá trentauna d'aquestas solemnitats portadas á cap en nostra patria pera honra y profit de las lletras catalanas y pera major gloria y avens dels ideals que animan lo despertament regionalista de Catalunya.

La sala de contractacions de Llotja no era pas prou pera donar lloch á tota la concurrencia que hi aná com tots los anys desitjosa de saborejar tot lo que allí en discursos y poesías sol sentirshi; per aixó poch moments avans de comensar la festa donava goig contemplar aquell lloch adornat ab palmas, ramells, flors, gallardets y banderas, completament plé, estrado y cadiras, galería y passadissos... donava

goig y per altra part hi niuhava la tristor manifestada, com accentuant la significació d'aquella solemnitat, per la bandera catalana que onejant demunt lo trono preparat pera la Reyna de la festa, mostrava debaix un' ample glassa negra las duas paraulas *Lleys civils*. La seua mort es ben recent; recordada en aquell lloch, esglayadora.

Ocupada la presidencia á la dreta per lo Sr. Rius y Taulét y á la esquerra per lo Consistori y lo Sr. Bisbe de Barcelona, doná lo primer per comensat l'acte procedint don Joseph Blanch y Piera á la lectura del magnífich discurs del president don Angel Guimerá qual text valentíssim, acullit ab una delirant ovació, podrán llegir nostres lectors en altre lloch d'aquest setmanari.

Tot seguit acabats los prolongadíssims aplaudiments y calurosas manifestacions que á aquell se feren, doná lectura lo secretari don Bonaventura Bassegoda de la corresponent memoria y fallo del Jurat, la que's feu mereixedora d'un nutrit y entussiasta aplaudiment.

Passant després á obrir los plechs dels autors premiats, resultá guanyador de la Flor natural don Jascinto Torres y Reyetó qui acompanyat dels mantenedors don Joan Permanyer y don Fidel de Sagarminaga, aná á ferne ofrena á donya María Assumpta Sabé de Brossa, que fou acompanyada al trono en mitj d'un gran entussiasme y declarada Reyna de la festa.

Després de la lectura de la poesia que's titulava *Joguina* per lo senyor Verdaguer y Callís, s'obrí'ls plechs del primer y segon accésits resultant haberlos guanyat respectivament los Srs. don Ramón Masiferm y don Ferrán Agulló y Vidal ab las poesías *Recort* y *Lo Gester*.

La Englantina d'or la obtingué lo Sr. Agulló y Vidal per sa composició *Lletra* que llegí lo Sr. Blanch y Piera.

Los accésits foren concedits als autors de *Lo desertor* y *Lo abet del penjat*, don Francesch Ubach y Vinyeta y don Agustí Valls y Vicens respectivament.

Los accésits á la Viola d'or y argent que no's concedí, s'otorgaren lo primer á la poesia *La primera comunió* de don Agustí Valls y Vicens, llegida per lo Sr. Verdaguer y Callís y lo segon, *La Tria* d'autor desconegut.

Guanyá'l premi del Excm. senyor Bisbe de Barcelona, don Manel Ribot y Serra ab sa composició *La coronació de la Mare de Deu de la Mercé* que llegí ell mateix, resultant també d'ell lo accésit consignant al tema.

Lo de la Excma. Diputació de Girona resultá de don Joaquím Riera y Bertrán per sa composició *La tia Sió* y'l de la Excma. Diputació de Lleyda, de don Francesch Ubach y Vinyeta per la titulada *Lo rey sabí*.

A la memoria *Notes arquitectòniques sobre las esglésias de Sant Pere de Tarrasa* se li conferí lo premi de la «Associació Catalanista d'Excursions científicas», sent son autor don Joseph Puig y Cadafach. Guanyá lo ofert per don Justí Pepratx, lo felibre M. Bonafont, Pbre. «Lo pastorellet de la Vall d'Arles» ab sa obra *Lo Rosselló á sas germanas Valencia, Catalunya y Mallorca*; lo primer accéssit lo guanyá la distingida poetissa donya Dolors Moncerdá de Maciá ab sa composició *Episodi de la historia del Rosselló*.

Lo premi ofert per un catalanista á la mellor poesia humorística l'obtingué don Joan Pons y Massaveu ab la titulada *A María Antonia*, siguent d'ell també lo accéssit per la *Lo toch de penediment*. La medalla d'or oferta per la societat «Euskalería» lo guanyá don Terenci Thos y Codina ab sas *Coples arromansades*.

Seguidament lo mantenedor don Isidro Raventós llegí un brillantíssim discurs de gracias, ab lo quin se doná per acabada la festa.

Tant aquest discurs com las poesías llegidas foren rebudas ab unànims aplaudiments.

DISCURS

DEL PRESIDENT DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA, DON ANGEL GUIMERÁ, LLEGIT EN LA FESTA DE LA DISTRIBUCIÓ DE PREMIS QUE TINGUÉ LLOCH LO DIUMENGE, DIA 5, EN LO SALÓ DE LA LLOTJA.

Senyors:

Catalunya no ha mort. Cada any, tal día com avuy, á propis y á estranys, als germans y als que no volen serho, als fills d'Espanya tota y als de mes enllá del reyalme, se'ls hi diu ben alt desde aquesta sala: Catalunya no ha mort.

No ha mort, no, lo filla dels aspadats Pirineus que devallá fins á la mar en la corrent d'or fos de sas montanyas; la que tingué per bressol un lleny d'Aníbal y engronxaren ab sos cants de guerra Indibil y Mandoni; la que's nodrí en los pits de la lloba romana, fentli de bolquers la porpra del Césars; la que posant la ma en la ma de Recaret, aprengué de senyarse; la que s'adormía y's despertava ab las rondallas d'Osman y de Lampegia, de Otjer y de Rolant; la que s'ensinestrá á caminar sostenintse en la espasa de Jofre y en la llansa de Borrell; la que tingué per mestres als Berenguers y lletrejá y confegí en lo llibre dels Usatjes; la robadora del cor del alt en Jaume, per ell coronada ab lo roure de Mallorca y ab la palma de Valencia; la sentenciada en Casp y enmatzinada per la Reyna Madrasstra; la que'ls sayons d'un Felip escupiren y assotaren, y'ls sayons d'un altre aixecaren en la creu de Santa Eularia; la Catalunya de

nostres amors; de nostre anyorament y de nostras esperansas, no ha mort, no. Viu al fons d'un castell en presó solitaria, privada de la honra y de la llum del sol, com la emperatriu d'Alemania de la nostra llegenda, esperant frisa's'l Berenguer que li torni'l bon nom y la llibertat. Per assó cada any los Jochs Florals de Barcelona fan d'heralt de la empresonada Catalunya, venint á anunciar als quatre vents ab son vell clarí que havia estat de guerra, lo judici de Deu, qual camp es obert al que sia prou agosat y prou magnánim pera trucar ab sa llansa de combat en l'escut de la captiva.

¿Y sabeu, senyors, lo que diu l'heralt ab lo llenguatge de l'ànima tal día com avuy cada any als que vulgan y sápigán sentirlo? Donchs los hi diu: Jo soch lo portant-veus del poble mes infortunat de la terra. De la cima de sa grandesa ha anat devallant de grahó en grahó, al fons de la mes negre desventura. Refiat en sa forsa, en sa virtut y en la justícia de sa causa, anava cumplint sa missió damunt de la terra, omplint las planas d'or de sa historia ab sas gestas gloriosas. Y tantost brandant la espasa de Sant Martí ó la llansa de Sant Jordi esventava ab l'esbufech de son cavall de guerra las tayfas de Mahoma, ó empunyant lo timó de sas galeras y taridas duya á totas las platjas sa llengua, sas empresas y'l trevall llavorat per sos gremis, com s'assentava á recomptar tressors y victorias á l'ombra de sas llotjas y dressanas, ó en sas casas comunals y en los ascons de sas Corts y Parlaments á dictar lleys sabias y patriarcals á sos pobles; sempre sota la bandera de groch y vermell barrada, que, lassa d'onejar al vent del Canigó, del Etna y del Vesubi, reposava á voltas esllanguida, esperant l'espignet de nacrás y de grallas pera remoure sos plechs, reinflarse altre cop y espetegar al ayre.

Mes vingué un temps en que aquell que es guía sobre reys y pobles volgué posar á proba lo braó de la rassa catalana. Un día las campanas de totas las ciutats y vilas de la terra tocaren á agonía; los cors s'enbolcallaren en tenebras: ploraren los ulls, y fins en los altars los sants de Catalunya s'estremiren. Y aquell dol y aquella mortal angoixa no se l'ha tret may mes de sobre l'ànima, la nissaga de Catalunya: que al cloure'ls ulls lo rey Martí devallá de la cadira real y pera sempre la dinastia de nostres comtes reys pera assentarshi la dinastia castellana.

Humá li digueren al rey Martí: humá hauría sigut, si, disposant son testament, hagués llegat las coronas dels estats d'Aragó á aquell que, sens estroncar ni un sol cop la sava de la branca mascla, á dreta lley li pertocava: mes callá, arronsantse d'espantillas al morir á Valldonzella, y'l ceptre de tants reyalmes y comtats aná á mans per primer cop en la terra, d'un prímpcep que descendía de catalans tan

sols per una dona; y per primer cop la injusticia, en la persona d'un Trastamara, s'assentá en la cadira gloriosa de'n Pere 'l Católich, de'n Jaume 'l Conqueridor y de'n Pere dels Francesos. No li digueu pas mes l'humá al últim rey llegítim de la terra catalana.

Ell, en lo tribunal de Deu, en aquell tribunal qual balansa no cau al pes del or, ni de la espasa, ja haurá donat compte de sa feblesa com l'han donada també de la seva parcialitat tots los que en lo trá-fech de Casp intervingueren: que ay, al aixecar lo sacerdot en la missa la hostia y 'l calzer, lo dia en que proclamaren lo triomf de la mentida per damunt de la rahó, de la veritat y de la justicia, no tan sols sacrificava 'l cos y la sanch de Jesús, sino també 'l cos y la sanch de Catalunya.

Pujaren al trono de la confederació aragonesa seguidament tres reys; tots tres tacats d'extrangeria. En Ferrán d'Antequera, en Alfons lo de Nápoli, en Joan lo de Navarra. Tots tres nascuts en terra castellana; tots tres fills de pare y mare castellans; tots tres casats ab dona castellana; tots tres parlant del bressol al sepulcre no mes la seva llengua castellana. Los dos primers, portant en una ma 'l ceptre d'Aragó y en l'altra las claus de la presó de 'n Jaume d'Urgell, lo comte desdixat, l'hereu de la corona. L'últim dels tres posant sobre 'ls Evangelis, pera jurar las lleys de la terra, aquellas mateixas mans ab que havia ofegat traydament al martir de Xátiva. Tots tres pugnant per rompre la fe jurada als pobles: tots tres odiats dels catalans. En Ferrán, fugint de Barcelona humillat en sa superbia; retrayent contra de la ciutat las lleys de sa terra nadiua; alsant lo puny clós y amenassantla. N'Alfons, fugint de Catalunya y de sas Corts, clamant enorgullit y encegat de ira las lleys de sa nissaga; tacantse de sanch á Terol y á Zaragoza, pera anarse á rentar en lo vil llot de las passions de Italia. En Joan segon, fugint de l'un al altre reyalme aragonés; traydor sempre á la fe jurada; alsantli 'l coure á son pas los pobles y las vilas; fent corre á rius la sanch catalana, perseguit anys y mes anys per sos vassalls com á cá maligne, tornat rabiós, potser, ab la nupcial besada de la reyna tigrasa.

Y s'acosta la unió dels estats castellans als estats aragonesos. ¿Y sabeu, senyors, per quíns camins se va á aquesta trompetejada y mal girbada y mísera avinensa? Donchs s'hi va no per camins sembrats de flors en que s'obrissen pas los dos prímpceps reals pel mitj de sos pobles victorejantlos y éstenentlos als peus sas vestiduras, sino per vias sembradas d'oprobri, saltant per damunt de totas las consideracions divinas y humanas.

Inespugnables obstacles s'aixecan entre las duas rassas: tots caygueren fets pols; y la calumnia y las matzinas cumpliren la missió

que l' infern los hi ha marcat sobra la terra. A Castella la prímpcesa Joana, *la excelent senyora*, fou tancada en lo fons d' un claustre; lo prímpcêp Alfons en lo buyt d' un sepulcre. A Aragó la terra s' obrí pera engolir lo cos y 'l cel l' esperit d' aquell ser puríssim, idolatrat dels catalans, d' aquell *sanct Karles primógenit d' Aragó é de Sicilie*. Dignas eran la una de la altra las duas coronas. Enllá del Ebro un pare disfamava á sa filla y s' esquitxava 'l front ab la propia deshonra..... Ensá del Ebro un fill rebia la mort per voluntat d' un altre pare. Ja no hi havia obstacles: Ja 'l sacerdot podia benehir las esposallas.

¿Y sabeu ara, senyors, com s' arribá á consumir aquest matrimoni ab tant afany arrenjat per grollers é interessats intermediaris? Donchs s' hi arribá, no tampoch per lo camí ral de las nobles causas, sino saltant marges y barranchs, com aquell que no pot donar la cara á la llum de sol y s' amaga de la vista dels homes. ¡Ell, lo rey de Sicilia, l' hereu prepotent de la casa d' Aragó... éll disfressant ab humil ropatje la seva grandesa, éll anant á trobar de nit, com criminal, á la que havia d' esser la seva esposa! ¡Ell celebrant las esposallas per sorpresa dels dos Estats, l' Aragonés y 'l Castellá, ignorantho las Corts y 'ls pobles dels dos regnes!

No la portarem, no nosaltres, los Estats de la confederació aragonesa, la unió de las duas coronas. La dignitat aragonesa y la dignitat catalana no haurian consentit, com ho consentí y firmá 'l fill de la reyna Joana, que 'l rey d' Aragó 's comprometés á viure sempre en terra de Castella, no sortintne may sense 'l consentiment exprés de la seva esposa. Com tampoch hauria consentit lo pacte vergonyós de que las armas de Castella y de Lleó anessin sempre davant de las armas d' Aragó y de Sicilia.

Desde allavors lo rey Ferrán passá á esser pubill de Castella: mes no 'l pubill que porta á la casa forastera mes patrimoni que no pas lo que hi troba en ella per sa esposa; sino 'l pubill pobre á qui 's trepitja y 's arrecona, y á qui á cada hora se li retrau sa condició humillant y miserable. Y aixó, senyors, va ser lo primer dia y l' endemá y l' altre..... y encara dura! Y no es tot encara. Ferrán jurá també que dintre 'ls quatre mesos del matrimoni s' enviarían á Isabel cent mil florins d' or de la nostra hisenda; que á aquest preu comprá la má d' una reyna. ¡Mes ah, senyors, que fins avuy no han passat quatre mesos, sino quatre sigles, y encara van á Castella rius y mes rius d' or, com si may sortís lo compte d' aquells cent mil florins á qual preu comprárem la nostra desventura!

Pobles de Castella, benehiu la memoria de la vostra reyna, que sapigué vetllar per vostras llibertats tenint sempre á ratlla la ambició

de son espós. Ella vos estimá sobre tots los amors de la vida, y al morir disposava que portessin lo seu cadavre ahont ordenés enterrar-se 'l seu marit sempre que fos en terre de Castella. Mes no glorifiqueu, joh pobles de Catalunya! la memoria del rey Ferrán, esparver aixelat per las estisoras d' una dona, caygut y pres en las telas d' una noblesa ensoperbida y esvalotadora que l' aborría; dos cops rompent las mallas pera pendre la volada cap á Catalunya; dos cops tornant á cáurehi per morir en ellas. Sa ambició 'ns entregá á la cobdicia d' altre poble. En ell hi dormí en vida; en ell hi dorm en mort girat d' esquena á Catalunya.

Desde aquell temps, senyors, se va fer dreta y franca la persecució contra tot lo que donava color y vida á aquest poble; y un dia darrera l' altre los estats aragonesos, com un arbre que pert sas flors, sos fruyts y fins sas fullas, han anat perdent tot lo que constituía sa exuberant naturalesa. La riuhada del temps tot s' ho ha anat enduyent cap á la fossa; y en aquesta riuhada, sovint roja de la sanch vessada en los sitis y en los camps de batalla, hi hem vist passar los llibres de las nostras lleys fets á trossos, los ropatjes de nostres diputats y consellers esquinsats y acribillats per las balas, los ascons de nostra casas payrals, los altars de nostres temples tot fet estellas y socarrat pel foch dels incendis; y en mitj de tantas gloriosas despullas hi hem vist passar emportats per aquesta riuhada del temps, los cadavres de prelats y jurisconsults, guerrers ilustres y ciutadans honrats, y menestrals y pagesos morts en las presons, en la emigració, en lo desterro, ó á tall d' espasa al peu de sa bandera; tots ab los ulls oberts y mirant ab angoixa la terra que 'ls hi fugia. Y en mitj de la riuhada, trayent lo cap per sobre de tots, encara preta al coll la corda de la forca, hi hem vist passar á aquell exemple de patricis á aquell Bach de Roda, cridant 'ab veu planyenta que se n' entra á l' ánima:

No 'm matan per ser traydor
ni tampoch per esser lladre,
sino per haver volgut
que visca sempre la pátria

Y arrivém senyors al present sigle: y en mitj del terratrémol pahorós de la guerra francesa probá Catalunya d' alsar lo front que ab lo pés de tantas humillacions s'ajupia, y recobrar sa perduda grandesa. Prou la veyém un instant rompre sas cadenas ab sobta estrebada y, lliures sos brassos, entumits y tot per lo captiveri, retxassar l'aixam de las famolencas áligas que devallavan esglayosas sobre sos pobles y vilatjes. Lliure'l catalá com en millors dias de gloria, despertava 'l ferro en sas mans al toch del somatent de sas cam-

panas. Lliures é independents se declararen las juntas de defensa de la terra; y'l cor de tots los fills de net llinatge catalanesch s'estremí de goig al aplegarse un parlament á Tarragona, ahont per darrera vegada fins avuy, los diputats d'aquell parlament juraren respectar y fer respectar y defensar los furs, constitucions y llibertats de Catalunya. Mes s'acabá la guerra; y als héroes del Bruch y de Girona se 'ls hi pagá'l martiri tornant á rependre ab mes coratge encara la persecució de tota la Pátria. Y d'allavors fins avuy se li han furtat á Catalunya son dret penal, sa legislació mercantil, son consulat de mar, sa escola de comers y sos gremis d'arts y oficis. Se li ha imposat lo servey de las quintas, aquesta rifa d'homes que fins á nostres pares, may ni s'havia arribat á proposar sota'l penó de las quatre barras. Y s'ha escuarterat lo cos de Catalunya, obrintlo en provincias pera que així, fet á trossos, las discordias lo refredin mes depressa, com pa que han tret del forn pera satisfer sa gola. Mes la calor que en ell cobava, malgrat á tot y á tothom, hi es ara y encara.

Y avuy mateix, senyors, á las darrerías del sigle XIX, al só del himne de la llibertat, han gosat posar la ma barroera sobre del llibre de nostra legislació civil, esqueixant sos fulls! Lo que no s'atreveren ni á intentar los dos Felips que atropellaren á Catalunya després d'haver prés á cops de canó á la revelada Barcelona, s'ha perpetrat avuy, després dels cops de canó ab que la fidel Barcelona ha festejat á la Reina Regenta.

¿Ahont son los descendents d'aquells que per boca del comte de Prades digueren á en Joan segon y en sa mateixa cara, que 'ls catalans tenían lleys y prácticas molt apartadas de las lleys de Castella, y que ans de veurers governats per lleys castellanas perdrien las hisendas, las vidas, y fins las ánimas!

Aixó es, senyors, lo que crida cada any desde aquest lloch l'herald de la pátria; aixó es lo que fa trentaun anys, los primers ab parla emborbellada y tremolosa, los que'l seguiren ab accent mes clar y precís, y 'ls darrers, com lo present, ab veu ben alta y termenant y ferma vos diuhen los Jochs Florals; d'aquesta Catalunya, de la qual podém exclamar ab lo profeta de las lamentacions eternas. «Era gran entre las naciones y s'ha tornat com á viuda. Era senyora de provincias y's mira tributaria. Sos enemichs s'han fet cap. Los que l'aborreixen prosperaren. Tots obriren sobre d'ella sa boca, xisclaren y cruixiren de dents, y digueren: devorémla, que cert es que es aquest lo día que esperavam».

Mes no ha arribat, no, aquest esperat darrer día pera Catalunya, com hi arribá pera la Jerusalém captiva. Nò l'han espremuda encara fins á la última gota de la seva sanch sota sos peus, com lo re-

hím en lo cup lo jorn de la verema; no l'han llensada encara al fons del sepulcre, deixant caure asobre la pesanta llamborda. Que, si al apareixer la institució dels Jochs Florals de Barcelona, arreplegant las quatre espurnas que esmortuhidas cobavan sota de las cendras d'aquells privilegis de ciutats y de particulars otorgats per nostre estimat rey Carlos III d' Austria, pochs foren los bons patricis que s'ajuntaren á la Sala del Consell de Cent de Barcelona pera donárloshi la benvinguda, ja l'escalf va anar creixent desde aquell día, de cor á cor, d' anyada en anyada, per totas las ciutats y vilas y llogarets de la terra; arribant fins avuy en que 'l despertament del esperit regenerador es complert; no trobantse una vall, ni un cayent de montanya ahont no se senti afeixugadora la càrrega de tants oprobis; ahont no s'anyori ab la mes fonda de las tristesas tot lo que li donava vida d' altesa y de llibertat á la nostra nissaga. Y avuy lo pagés quan remou los terrossos, la ma en la arada, ja sab be prou que aquella terra es tota d' ell, guanyada per sos avis de la gent africana, defensada pam á pam dels que vingueren després á atentar contra la seva independencia; y sab que deu defensarla ab sa vida porque es la herencia de sos fills y ella te de cubrir un día sas despulas com va cubrir la dels seus pares. Y avuy lo fill de la antiga y senyorial masía torna á mirar ab amor la caixa de núvia que guarda 'ls pergamins de la seva ascendencia y la cadira de brassos esbalandrada, en que ferit y tot va bótre d'ira l'avi de cabellera blanca al veure la ma del butxí com engrillonava la ganiveta en la taula. Y avuy lo sacerdot en la missa, al girarse al poble, sab be prou quin era l'esperit que animava á aquells venerables sacerdots que dorman davant d'ells la son eterna, devall de las llosanas del temple; y sab també be prou qué volen dir y qué demanan aquells forats de bala en la porta gran de la iglesia que com uns ulls lo miran.

¡Y grat sia á Deu que ja comensa á donar sos fruyts aquesta sanitosa rebrotada! Mireu per tot en nostra ciutat benvolguda. A la porta del Municipi de Barcelona hi ha en un costat la estàtua del gran rey, dihent al poble: recordat de lo que erats, del lloch ahont jo 't vaig alzar, de tot lo que 't guanyares y t' has deixat pendre: ensenya á tos fills á rescatarho. Y en l'altre costat la estàtua del noble ciutadá dihent als reys: paréu esment que 'ls catalans demanan sas lleys, y que vostres passats varen jurar respectarlas; ensenyéu á vostres fills á tornarlas y á cumplirlas: recordéuvos que jo y 'ls meus vos férem de la pols y que á la pols podém tornarvos: Los carrers de la nova ciutat que s'estenen per ahont rodolavan los canons dels enemichs de Catalunya, quan per sas golas d'infern esbravavan sa ira contra d'ella, portan avuy los noms venerats de sos héroes y de

· sos mártirs. L'un recorda als vinents y als que vindrán, aquell últim comte d'Urgell, l'altre aquell últim comte de Pallars, tanys arrencats de la bona soca catalana: y 'ls Tamarits, y 'ls Fontanellas; y 'ls Borrrells, y 'ls Llurias, y 'ls Casanovas, s'encreuhan y's lligan amorosament ab los carrers que's diuhen Aragó y Mallorca, Valencia y Córcega, Nápol's y Cerdenya, Rosselló y Sicilia y tants d'altres, pedras finas de la corona aragonesa, massa gran pera'ls sers denerits que després com á garlanda de joglar la duyan. Lo catafalch de pedra, á qual peu visqué amarrada Barcelona, la espantosa y aborrida Ciutadela, ha caygut pera sempre; y nosaltres, los catalans d'avuy, hem purificat aquell lloch de rencuniosas venjansas fenti abraçar assobre d'ell totas las nacions de la terra. Y 'ls cuartels que's deyan del infant Felip y del príncep Pio, s'anomenan ara de'n Jaume I y de Roger de Lluria, noms mes grats, molt mes grats que aquells á la terra catalana. Caygué'l baluart de las Dressanas, després d'haverse girat cent cops contra Barcelona baix lo fuhet dels virreys Santa Coloma, y en sa plassa s'ha aixecat fins als núvols prepotents columna desmentint la venda de las joyas d'Isabel, y donant testimoni de com, no trobantse á Castella un grapat d'or á baratas d'un mon, va ser la corona aragonesa qui ab son propi tresor l'arrencá de la mar del olví per regalarlo á Espanya. A aquesta Espanya de Castella que agra-hí'l present d'un mon, mereixedor tant sols de rebrel un Deu, pri-vant á Catalunya de comerciar ab América.

Per tot arreu la idea de pàtria s'ha fet home. Romeus convensuts de la causa salvadora, van los catalans recurrent en fervorós pelegrinatje las runas dels profanats monuments de la pàtria. Las associacions inspiradas en l'amor á la terra naixen y's propagan; nostres germans se regoneixen y s'abracen, se donan la benvinguda y's confian sos temors y sas esperansas. Y en representació palpable de tota aquesta onada redemptora, s'aixeca altra vegada, com despertant d'una llarga y febrosa dormida, lo panteó dels comtes de la nissaga catalana, lo venerable casal de Ripoll, símbol august de la independència de la Pàtria, que s'endiumenja tornantse á posar sas millors galas, pera consagrar un altre cop després d'una desena de centurias la reconquesta de nostra Catalunya del jou dels successors d'aqueixas mateixas cáfilas morescas.

Ah; si, senyors; no ha acabat la persecució, mes ha comensat la resistencia; no ha acabat de foragitar lo Vesubi la lava de sa ira, pero nosaltres ab nostras mans, removém las cendras enduridas, y aném descubrint á las besadas del sol de la llibertat aquesta inmensa Pompeya tant temps soterrada, que 's diu Catalunya. Van cayént encara, perfidiosas, sobre d'ella las cendras abrusadas, pero nosaltres fem

mes feyna; y al descubrir las soleras y las runas del que va ser lo barri de Ribera, hem dut l'esperit d'aquell temps que l'hem trobat reclós y arraulit en lo que foren llars payrals, per tota Catalunya; y hem enmotllat ab nostras mans amorosas la figura del venerat Casanova, com hi enmotllarém demá, posanthi en la fosa la essencia de nostra vida, la figura del venerat Claris, pera fer un altre día ab lo president de la diputació catalana lo que va fer ahir la nostra joventut entussiasta ab l'últim conceller en cap de Barcelona: coronarlo de flors y arresserarlo de las pedregadas de Ponent darrera del nostre pit y sota 'ls plechs de nostra bandera.

Mes si foren los Jochs Florals de Barcelona ab sa exclussiva é íntima forsa 'ls que donaren cos en sa naixensa á la gloriosa protesta que ja avuy s'ha fet seva tota la terra, altre element de grans resultats ha vingut á centuplicar las energías de nostre cor pera enderrocar á la fi la pesanta muralla; y es la incessanta y crudel y despietada persecució contra tot lo que es genuí de la Pátria; contra nostras lleys, contra nostras costums, contra nostra llengua, contra nostre comers, contra nostra agricultura, contra nostra industria, contra tot lo que arrela en lo mes profon de nostre sér; esponja xopa de fel y de vinagre que ahir, avuy, demá y sempre se 'ns refrega pe 'ls llavis, encenentnos la sanch y fentla corre desbocada per nostras venas, encomanantnos fortaleza contra tanta humillació suferta d'un poble sobre altre poble, ab aquest etern, beu, beu si 't plau per forsa, Catalunya! dit en la llengua forastera que desde 'l naixer al morir resona com fatídich udol al fons de la nostra ánima.

La llengua de Castella!.. Encisadora y plena d'armonías quan surt d'uns llavis generosos allá en las verbenas de Sant Joan y en los romiatjes de Sant Isidro; entre 'ls sembrats de Valladolid y de Zamora; en las firas de Sevilla y de Granada; allá, d'ells ab ells, en boca d'una dona que estima; d'una mare que plora; d'un sacerdot que resa; d'un infant que somnía ab los ángels. Esquerpa y esglayadora á Catalunya quan la sent lo cor tendre del nen en nostras escoles, á qui se 'l castiga porque sa mare en lo bressol no li ensenyá á parlarla. Trista y ferrenya, quan la escolta, arrencat de la terra nàdiva, 'l jove quintat, del cabo ó del sargento que l'arreglerá y 'l mida, ó que 'l desperta de nit, quan somnía en sa estimada y en sa mare, pera posarli en las màns lo fusell y un grapat de cartutxos dihentli: pronunciat, apunta, mata. Repugnant y odiosa, quan lo cap de casa la sent del investigador y del comissionat d'apremis, plaga dels erms de la Manxa que cau sobre dels pobles á desfer á espatllas dels governs los nusos de la corda ab que la hisenda agarrotá al pagés, al industrial, á tothom, desde 'l mes rich al mes pobre. Aborrible y

desesperant quan aném á morir, y'l notari la imposa en nostra boca fins en aquell acte mes íntim en que fem entrega dels bens de la terra y aném á donar lo darrer adeu als fills y á la Patria. Fins al instant de la mort, senyors, se 'ns persegueix ab aquesta condició humillant, y bon goig que 'ls governs no disposan á sa fantasia de la Iglesia, que si 'n disposessin ¡qui sab si intentarian barrarnos la porta del Cel exigint al sacerdot que 'ns negués la absolució si no li demanavam en sa llengua!

¡Ah, senyors, si nostres gloriosos passats tornessin! ¡Ah, si 'ls capdills y 'ls prelats que son pols á Ripoll, á Poblet y á Santas Creus reprenguessin sa carnal vestidura! ¡Ah, si 's removia la terra en las sagreras dels pobles y en los camps de batalla y s'aixecavan las llo-sanas del claustre de la Seu de Barcelona y de tots los temples, pera donar pas als ciutadans dignes y als honrats menestrals! ¡Ah, si del sepulcre de marbre en que dorm en la catedral de Tarragona s'aixecava'l gran rey y'l gran pare de Catalunya! ¡Com tots al veure la servitut y baixesa de la terra, captant avora de sa propia taula las engrunas que se li negan, y sols onejant y de gayrell al damunt d'ella un tros de sa bandera, com se tornarian á morir de vergonya!

Cal, donchs, senyors, que no la interrompém ni un sol instant aquesta xardorosa campanya comensada. Fem com nostre rey en Jaume que jurá en lo Puig de Santa María no anarsen del davant de Valencia fins haverla vensuda. No reposém sino 'ls moments precisos de pendre alé y recomptar las forsas que venen de per tot á engroixir la nostra causa. Ella es noble y justa y Deu está ab ella; com está sempre al costat de tot lo que es justicia y noblesa. Ab lo cap ben alt podém exigir de Castella, dels governs de Castella, que 's tracti á Catalunya com per justicia y fins per agraphiment á la nostra nacionalitat deu esser tractada. Per justicia; per que no's te dret á que un poble, á que tota una rassa á la que's va amoixar un día ab paraulas de germandat entri á cops de mall en un motllo en que no hi cap; ni's te dret á estraferlo posantli agenas vestiduras quan aquest poble no vol consentir que se'l disfressi y Catalunya fa sigles que protesta ja en pau, ja en guerra, que es y que vol esser catalana.

Y per agraphiment, senyors, y per agraphiment, no deu, ni pot Castella atentar á la vida de Catalunya. ¿Cóm gosa aquella nacionalitat olvidar-se de tot lo que es deudora á la nostra? En aquest temps ¿per quí sino per Catalunya y per alguna altra regió ibérica representa tota Espanya'l paper de nació avansada en lo concert dels pobles d'Europa? Si la tenen per rebelda, que no pot ser que li tingan, diguéu-losli que fassin ab Catalunya com Deu que rebutjá de son costat als esperits que's rebelaren; y entant que Fransa's trobaria en mitj de

duas Bèlgicas, ells, perduda una de las áncoras que 'ls amarra á Europa, 'l día d'un mal vent navegarien cap al África.

Y tornant á remoure'l passat: ¿cóm pot esser Castella ingrata ab Catalunya y ab tots los estats de la confederació aragonesa? Castella los hi te de agrahir tot; fins la seva independència. May, may l'Aragó ab tot son inmens poder ambicioná la possessió de Castella. Sia per respecte al vehí y al germá, sia per temer que'l seu domini sobre'l poble de Castella li podria esser fatal, enmatzinant son caràcter, ni en la fantasía dels somnis pensá en subjectarlo. Tots los seus ideals de conquesta se giravan de cara á l'Orient: á Sicilia, á Milá, á Alger, á Nápoli, á Grecia, á Terra Santa; may, may cap á las terras ponentinas. Aná á Castella, sí, 'l poder de la casa aragonesa: va correr y s'enxopá en sas planuras y montanyas la sanch generosa de sas venas: mes va ser no mes pera defensarla de sos enemichs; després repassava satisfeta la ratlla y tornava á reposar en sas llars. Que ho digui Almeria; que ho digui Cuenca; que ho diguin las Navas. Sols li hauria calgut al Aragó pera apoderarse de Castella girarhi'ls ulls y esténdrehi la ma assobre. No ho va fer y... en cambi li regalá un regne: 'l de Murcia. ¡Ara'ns ho paga!

Si, 'ns ho paga: valentse de la vida en que la deixaren, pera lligar á la seva voluntat á aquest poble. ¡Ah, senyors! Los pobles s'enllasan ab l'or puríssim del amor y del respecte, y han volgut soldar los grillons ab lo metall mes vast; ab lo plom del odi y de la enveja: plom á la fi de las balas dels sitis. ¡La unió de las patrias! Hermosa, Augusta hauria sigut feta com la d'aquells companys de guerra que's lligavan pel cos á una cadena pera combatre per una mateixa idea y viure ó morir en ferm germanatge. No com s'ha perpetrat aquesta unió revessa: la d'aquells que s'odian y lligantse pels caps d'una faixa, bregan y's revolcan ferintse fins que l'un ó tots dos perden la vida. May aquesta unió entre'ls dos pobles: may la del cranch al cos pera envenenarli la sanch, arrelar en la carn viva y matarlo.

Vosaltres, municipis de la terra catalana; vosaltres que heu recullit la migrada herencia d'aquells nobilíssims consells contra'ls quals s'esmicolava la arrogant embranzida del despotisme: ja que no las gramallas sobre del pit, porteu á dintre'l cor altra vegada l'esperit simbolisat per ellas. Torneu á valervos de la llengua nativa en tots los actes de la vida los que heu deixat de parlarla. Ja heu sigut prou l'instrument dels que fan servir las vostras espatllas d'escambell de la seva copdicia y que al pujar al lloch que ambicionan desde ell vos escarneixen y'us escupen. Sigueu tan sols municipis de Catalunya. No sigueu may incorporacions bordas á la mare terra. Mes que'l camí de ferro que envá pidoleu y'l pont que no se'us dona, nos cal á tots

lo camí que 'ns porti á millors días; lo pont que uneixi al passat lo pervenir de Catalunya. Y vos, municipi d'aquesta Barcelona que es lo cap de la Patria, sian vostres evangelis los dietaris gloriosos de la ciutat; inspireuvos en sas planas, que ellas vos parlan á crits lo llenquatje de la honradesa, de la dignitat y del heroisme. Heu possat als carrers de la nova Barcelona los noms dels comtats y dels homes que representan la protesta de Catalunya contra 'ls que atentavan á sos furs y rosegavan sa independència: Pallars, Urgell, Clarís, Casanova y cent d'altres. Si 'ls seus magnánims sentiments los teniu al cor tinguéulos també als llabis. No es de catalans lo fingiment, ni la cobardia.

Y vos, l'episcopat de la terra catalana: No transigiu may ab la tiranía de la pátria. Si poguesseu olividarvos de vostra missió á Catalunya, la historia de la Iglesia vindria á recordárvosla y 'ls temples del vell Primpcipat s'estremirian desde 'ls fonaments á la cima de sas torres. Pera que 'l prech del católich puga arribar á las plantas de Deu, cal que son esperit avans s'assereni; y, ay, que quan l'ánima está emboyrada, la oració no brolla pura de la font dels llabis y la ma que ha deixat pera descansar lo fusell ó la espasa se sent balba pera desgranar las denas del rosari. Episcopat de Catalunya, gireu los ulls al episcopat de Polonia y de Irlanda. Sou los pastors; no es tancant los ulls, no, com se guardan las ovellas. Que ab las ventadas que arriban d'allá hont lo sol s'amaga no bambolegi may en vostre cap la mitra de Sant Olaguer, ni se us trenqui en las mans la crossa de la Seu de Barcelona que, pura y sens torsarse, vos deixá 'l bisbe Sala!

Y vosaltres catalans tots, tan los que governeu aqueixos palaus de la industria damunt dels quals la ma d'Espanya hi ha plantat bandera d'extrangería, com los que conserveu lo tirat catalanesch en las senzillas y senyorials masías á despit dels que las empobreixen; tant los que arrossegueu per totas las mars las despullas de nostra colossal marina, avuy sepulturas flotants del geni comercial de Catalunya, com los que viviu reposadament de las vostras rendas en las ciutats y vilas populosas, y com los que aleneu ab lo treball del día, honrats menestrals y pagesos de mans enduridas y de cor de cera; tant los que en los temples y en las aulas y al voltant del bressol ensenyeu los camins del cel y de la terra, com los que sou infantesa y joventut y esperansa de la Pátria; per sobre tot y tothom estimeu á Catalunya, en qual terror no cau ni una fulla que no sia damunt de cendra de patricis, y ahont no 's remou un alé d'ayre que no duga de passadas generacions clams y sospirs y gemechs y besadas.

Units tots hem d'arribar fins allá hont voldré, com en altres días

hi arribárem: y no hi anirém sols, que hi anirém enllassats ab altrás rassas d'Espanya que també viuhén oprimidás, formant avuy ab nosaltres los grans madurs d'aquesta magrana que per cent llochs esclata. Ells volen com nosaltres, ells com nosaltres fan vida miserable. Ells ja l'han vist també lo camí que aném desbrossant, y 'ns surten al pas estenentnos amorosament los brassos.

Jo, desde aquest lloch, per tots los bons catalans los hi envio la salutació de germanatje que'ns surt del ánima; los hi dono la benvinguda y estretament los abraço.

Jo saludo á Basconia, mare desconhortada que s'abrassa com á la creu de Jesús al arbre sant de Guernica, que arrela en lo sepulcre de sos héroes y en qual brancatje fan niu sas esperansas. Sos fills un día vingueren á Catalunya á ajudarnos á treure als alarbs de nostras encontradas. Junts hem lluytat. Si un día'ns perdessim per lo soroll de las armas nos regoneixeríam.

Jo saludo á Navarra, un temps sota la mateixa corona que Catalunya. Ella idolatrava com nosaltres á en Carles de Viana. Ella engronxá son bressol; nosaltres cloguerem sa sepultura. Las duas sentím encara en la boca l'amargor del verí que li serviren. Junts hem plorat. Si un día ab las llágrimas no'ns veyéssim, per los gemechs nos regoneixeríam.

Jo saludo á Galicia, anyoradissa y suferta com Catalunya, una y altra motejadas d'egoistas y d'avaras miserables; una y altra disfressadas per ells ab los mateixos ropatjes pera eixir apallassadas y ridículas en las taulas de sos teatros. Juntas hem suferit y sufríam. Si un día'ns olvidessim per sas rialladas nos regoneixeríam.

Y jo saludo també á la nació aragonesa, á Mallorca, á Valencia que dormen en tant que vetlla Catalunya rebent la besada de Judas. Que dormen, ab tot y que senten per nostres ideals batre son cor, com si escoltessim trotar, acostantshi, 'l cavall del Rey en Jaume. Ellas se despertarán ben prompte pera dirnos: ja som aquí, germana; ja'l Rey conqueridor ha arribat altra volta.

Y jo us saludo á vosaltres també, desgraciats pobles de Castella. A tú, Castella, sí; que't mors d'inanició y de fam, sens ideals que t'endolseixin las tristesas. Giras los ulls á la terra y la veus erma y arrugosa com cara de decrepít; los giras al cel y te'l cubreixen núvols de llagosta. Los teus fills se t'abrassan als genolls demanante pa, y veus passar calmosas y buydas las pesantas carretas. Escoltas, y sents com se'n van los rius cap á la mar sense regar la terra ni ajupir la esquena al jou de la industria, ensenyant no mes lo camí de la emigració y de las llágrimas, entant que t'arriban de lluny en estrepitós consorci la gatzara escandalosa dels parlaments y dels toros.

Y de mes lluny encara las imprecacions de tots los pobles d'Espanya, y portats per las onas del Mediterrani que ahir servian pera tragar en sas espatllas los triomfadors navilis catalans, t'arriba no mes que'l clamoreig d'altres pobles desgovernats, que aborreixen las castilas. Y vosaltres no la teniu tota la culpa; ni es contra de vosaltres, pobres fills de la nació castellana, contra quí ha d'esser la cridoria de las altras nacions espanyolas. Culpables sou tan sols d'haver fet mansament donació en vida del vostre esperit y de totas vostras energías en un grapat d'homes que portan vostre nom, que us han arrencat las entranyas y á Madrit han aixecat tan altas sas cadiras que fan ombra al trono. Víctimas sou com nosaltres de sas malifetas. Un temps la llansa al bras ventejareu fins á la mar las turbas de Mahoma; un altre temps la ma en la espasa, cremavau las naus ensenyorintvos de cor de la América. Y avuy se'us troba assentats ab la ploma en la orella en totas las ciutats y vilas d'Espanya. Catalunya quan crida no es pas contra vosaltres; ni ambiciona posarvos sa llengua, ni sas lleys, ni fervos á sa imatge. Sigueu com sou fins á la consumació dels sigles, mes dintre de casa vostra, y que se'ns deixi á nosaltres ser tal com éram. Mes esteu al cor del hivern y aneu á la mort; y nosaltres ja entrém al bon temps, que'ns dú á la regeneració y á la llibertat del que está en plena vida.

Y vosaltres governants de Madrit, los que disposeu com de terra abjecta de totas las antiguas nacionalitats d'Espanya, seguiu tapantvos las orelles als seus clams de desesperació. Res vos ha fet que sigles y mes sigles Catalunya's queixi, s'irriti, prengui las armas, cayga ferida y's torni á alzar pera comensar altra volta la llarga vía de son calvari. Res vos fa á vosaltres: acabeu d'esqueixar lo llibre de sas lleys civils: tota la terra, de primer ha juntat las mans suplicant, després indignada ha aixecat lo bras en so de protesta: vosaltres li heu contestat ab lo despreci del silenci, y heu rebutat los fulls del llibre sagrat al rostre de Catalunya!

Tot es tranquil: los Jòchs Florals de Barcelona celebren avuy una altra de las sevas solemnials diadas. Lo trono está preparat pera la reyna de la festa: las flors aroman l'espai; lo día es rialler y espléndit; lo sol cau á dojo per valls y montanyas. Mes en días com lo d'avuy es quan s'aixecan de la terra callats é invisibles á la vista del home, los vapors que demá s'han de condensar en núvols pera caure altre cop en pluja y tempestat purificant l'ayre y assahonant la terra.

Tot, tot crida contra de vosaltres: los antichs estats espanyols vos aborreixen, los estats extrangers vos desprecian. Y si no'n teniu prou, pregunteu si volen tornar á esser governats per vosaltres, á aqueixos trossos que ahir dintre de la península eran patria espa-

nyola y que en lo naufragi d'aquesta esvahida nació s'han acullit á altrás platjas. Pregunteuli á Gibraltar, pregunteuli al Rosselló, pregunteuli á Portugal si anyoran la patria espanyola, y 's pendrán la pregunta per un insult y aixecarán mes altas las sevas banderas.

Senyors de Madrit, heu desnivellat las balansas de la justícia; y en la una hi poseu vostres vicis y en l'altre la sanch y l'or de Catalunya. Senyors de Madrit, heu fet trossos de la espasa de la lley y la heu lleysada al Ebro, entre 'ls dos pobles. Mes l'Ebro l'escup, y aqueixos trossos punxan y tallan. Heu encés la llántia del rey de Morería, la llántia del ódi que crema davant de la Verge de Montserrat y Deu va privar que la encenguessin. Donchs jo 'us dich en front d'aqueixa Santa Verge, posant ma ánima en Deu y mon cor en la Patria, jo 'us dich davant d'ella que porat en son cap la corona de Catalunya esperant las mans amorosas que la recullin pera tornarla al front de la captiva, jo 'us dich senyors de Madrit: la terra está conturbada y plora ab llágrimas de desesperació y de ira, Claris y Casanova trukan en sas sepulturas; vibran las campanas dels somutents, y las armas se mouhen solas sobre la espona del llit de nostres pagesos.

Ah, senyors de Madrit que la paciència de Catalunya s'acaba!

¡Apaguéu aqueixa llántia
sinó 'l mon s'enfonzará!

HE DIT.

L'ARBRE DE GUERNICA ⁽¹⁾

(DE IPARRAGUIRRE)

I

Es l'arbre de Guernica
nostr'arbre consagrat;
lo rega'l cel, y arrela
al cor del bascongat
Sant arbre de la patria,
dels fills ets adorat;
pe'l món estén tas brancas,
tos fruits de llibertat.

II

Fa més de deu centúrias
que Deu lo va plantá'
lo roure de Guernica,
lo roure montanyá.
Aguántat ferm, bon arbre,
no caygas ara ja:
lo día que tu caygas
la patria's perderá.

(1) Aquest cant bascongat es lo sentit y patriótic *Guernikako-arbora* que té'l do de moure las fibras mes íntimas de tots los fills de Basconia. Aquest cant fou escrit en 1853 per lo poeta Iparraguirre, essent possat en música per lo compositor don Joan Joseph Altuna. Lo primer punt ahont fou cantat va esser á un café de Madrit lloch de reunió de la colonia bascongada. Al saberse que s'havia de cantar un nou zortzico, lo café s'omplí aquella nit de tots los bascongats residents en la cort. Comensá Iparraguirre acompanyat al piano pel senyor Altuna á donar á coneixer sa composició y desde las primeras esparsas arrebatá al auditori que feu repetí'l zortzico diferentas vegadas. Al sortir del café un coro de cinquanta homes ja l'entoná.

L'any següent torná al seu país y en un aplech cantá davant d'una immensa gentada sa darrera producció que electrisá als concurrents donant lloch á una grandiosa manifestació. Efecte d'ella lo govern desterrá á Iparraguirre del seu pays tement que ab sos cants despertés l'antich é indomable esperit d'aquella rassa.

III

Mes, no caurás, vell arbre,
per ara no caurás;
la Junta de Bizcaya
no dorm ni's cansa pas.
Per defensar ta soca,
la pau del pays basch,
en tas quatre provincias
tens gent de cor y bras.

IV

Germans, agenollémnos,
y á Deu Nostre Senyó'
preguémlí qu'etern sia
nostr'arbre protectó'.
Germans, de cor preguémho:
si ho fem ben de debó,
lo roure de Guernica
no caurá encara, nó.

V

Que volen aterrarlo
tots ho sabém segú';
mes ay! qu'en terra basca
no s'hi fa 'l sort ninguí.
Per ferte de muralla
tindrás nostre pit nú...
viurém á la teva ombra
ó morirém ab tú.

VI

Vell arbre sens malura,
gegant d'antiga edat,
de fullas sempre verdas,
florit y assahonat:
apiádat de ton poble
que viu assedegat
y dónali altra volta
ton fruyt de llibertat.

VII

Lo roure de Guernica,
—Vetlléume!—'ns ha cridat,—
preguéu á Deu que'm guarde,
qu'estich amenassat!...—
No volém pas la guerra,
la pau ja 'ns ve de grat,
peró ab las lleys antigas
y ab son calor sagrat.

VII

Preguéu á Deu que'ns plogue
la pau sobre'l pays;
que'l roure sant no's veja
ni sech ni malaltís;
qu'escampi sa brancada,
com manna degotís,
las llibertats antigas,
la fé sobre'l pays.

Trad. de FRANCESCH MATHEU.

LA «LLIGA DE CATALUNYA» ALS SEUS COMPATRICIS

De res ha servit la voluntat de tot Catalunya alta y dignament manifestada. Avuy s'ha plantejat lo Códich civil.

La opinió de nostras Diputacions y dels Ajuntaments de las majors ciutats y vilas del Principat; la instancia de tots los Prelats de nostres bisbats é iglesias las exposicions de tots los congressos, academias y colegis de jurisconsults; las representacions de las grans societats en que s'encarna la propietat y lo treball del país; la protesta á la una de las comarcas catalanas públicament espressa per milers de personas en aplechs reunits en las ciutats, en lo camp y en la montanya, s'han anat á perdre ahont se pert tot pensament útil y tota aspiració noble en aquest desgraciat país. La institució de la familia catalana comensa avuy á enfonsarse en lo mateix gorch fangós ahont s'enfonsaren nostra industria y nostra agricultura y ahont se debaten en sas acaballas l'ordre y la riquesa social, la fé patriòtica y relligiosa y la probitat del ciutadà y del home públich.

Avuy com sempre han pogut més las ideologías ó la malévola intenció de quatre polítics que 'l bon seny del país. Es la continuació d'aquella série de probaturas y desacerts y son los mateixos homes que en una vintena d'anys han enfonsat dos tronos, entregant lo país á la desmoralisació y provocantlo á una guerra civil y relligiosa de llarga durada y cruel recordansa.

Res los escarmenta ni lo que mes sagrat deuria sérlos hi los atura. Quan rés s'aguanta en son lloch y están minadas las bases totes de societat, remouhen encara á gratscient las lleys fonamentals de la familia y divideixen la nació en rassas dominants y dominadas, preferidas unas á otras, concitant odís y enconant recorts no pas apagats encara.

Semblava que la situació de las institucions que nos regeixen exigia que comensessim tots una era de prudent conducta y de atracció, era en que 's reconstituissen las poquíssimas forsas vivas y las migradas fonts de riquesa que nos quedan. Donchs, nostres homes públichs, han cregut que aquesta era la hora de las reformas radicals uniformadoras que irritan y agravan mortalment á mitxa Espanya, reformas que, ab clar judici, no volgueren acometrer Carlos I y Felip II en lo cim de son poder, ni lo net de Lluís XIV á ran de sa victoria. Desde lo fons de la decadencia de la nació, quan los prudents miran espantats endavant, los homes que no saben treurens dels travalls del dia, han volgut empendrers la obra del conquistador que ab la autoritat de sa omnipotencia imposa una nova legislació parant lo pervenir de sa rassa y assegurantli lo fruit de sa victoria sobre las rassas venudas.

En l' instant de plantejarse la cuestió del Códich civil vejé ben clar la "Lliga de Catalunya,, y ab ella tot lo país, que res de bó podiam esperar dels homes polítichs que governan la nació, cada dia més obcecats en teorías desorganizadoras y absorbents. Sempre dubtarem del respecte á la lleys de bases y de las promesas solemnement fetas per los ministros de la Corona en plé Congrés, ahont se declarava que 's deixarian indemnes nostre dret y dignitat. Mes sense esperansas de resultats considerarem precis fer tot quant legalment fos possible en defensa dels pactes é institucions de Catalunya y de la pau y orde general de la nació, pera posar ben en clar que 'ls catalans d' avuy declinem tota responsabilitat venidera y que 'ns havem resistit pacíficament ab todas nostras forsas á tornar á entrar en lo camí de desunió y de rancunia per lo que cegament nos empenyan.

No sabém ahont nos ha de conduhir tan desatentada conducta. Mes encara que vents avuy y qualsevolga que sia lo pervenir que 'ns espera no havém de caurer en la inacció d' un escepticisme justificat, pero que 'ns mataria; no havém de defallir un sol punt en la defensa de las institucions y de las forsas vitals que poden algun dia regenerar nostre país. Al esperit de desorde, desgovern y d' orgullós predomini que semblan innats é incurables en los que desde fa quatre sigles regeixen á la comunitat dels pobles espanyols, y que han precipitat la nació del primer lloch en que tots plegats la posarem, fins á ser una de las últimas y segurament la més miserable de todas las civilizadas, oposemhi la fermesa y constancia de nostra rassa y nostras dots de treball, d' orde y d' oganisació. Convencemnos d' una vegada de lo que valém y de lo que podém, no esperém ja res de ningú de fora, treballém com poguém nosaltres sols pera nostra regeneració, volguém ans que tot y sobre tot ésser y permaneixer sent catalans y no 'ns han de faltar ocasions de tornar á fer de nostra estimada Catalunya un poble gran y lliure que sia para 'ls temps moderns lo que fou en los antichs la patria de nostres antepassats.

Barcelona 1 de Maig de 1889.

LA LLIGA DE CATALUNYA.

NOVAS

Ab objecte de poguer donar íntegro á nostres llegidors lo notabilíssim discurs que feu l'honorable mestre en Gay Saber don Angel Guimerá, pera los Jochs Florals d'en guany, celebrats lo passat diumenge, no hem reparat en aumentar de 8 planas mes lo número d'avuy, en la convicció de que 'ns ho han de agrahir los nostres abonats.

Aixís hi tot nos veyém obligats, per excés de original, á suprimir la acostumada *Seció política*.

Lo prop passat dilluns arribá á aquesta ciutat en l' exprés de las 5 de la tarde, 'l nou jutje de 1.ª instancia y d'instrucció nomenat pera aquest districte, don Emili J. Perez y Martín, á qui esperaban en la Estació los senyors jutje y Fiscal municipals, lo senyor Alcalde y la major part dels lletrats y procuradors que actuan en aquest jutjat, ab los

aussiliars y subalterns del mateix. Inmediatament de sa arribada, passà al edifici del Jutjat ahont prengué possessió de son càrrech.

Amants sempre de posar las cosas en lo terreno de la imparcialitat y de la justicia hem de confessar, ab la franquesa que'ns caracteriza, que desde'l primer moment lo senyor Emili Perez se conquistà las simpatías de quants tingueren'l gust de saludarlo y oferirli sos respectes.

Lo nou Jutje, don Emili J. Perez y Martín no es castellà com diguerem en nostre passat número, sino fill de Castelló de la Plana, perteneixent al regne de Valencia, germà de sanch dels catalans, als quals aprecia y admira.

Donats los bons antecedents de que ve precedit, ja coneguts en aquesta ciutat, esperém fundadament que's farà acreedor, en'l desempenyo de son delicat càrrech, al aplauso general, que per nostra part, hauríam volgut sempre poguer tributar á las personas que desde aquell lloch venen cridades á administrar recta é imparcial justicia y á edificar ab sa conducta á totes las classes.

Rebi donchs lo nou senyor Jutje nostra mes coral benvinguda y'l testimoni de nostra mes respectuosa consideració.

Desde la arribada á Barcelona del distingit escriptor fuerista, don Fidel de Sagarminaga, President Honorari de la *Euskal-terria* de Bilbao y últim diputat foral de Vizcaya, los catalanistas no l'hem abandonat ni un sol día festejantlo com correspon á hoste de tal categoria.

Allotjat ab un simpàtich fill seu que la ha acompanyat en son viatge, en la casa del rich banquer don Josep M. Valls y Vicens, President de la Comissió de Relacions de la *Lliga de Catalunya*, ha sigut visitat lo senyor de Sagarminaga per numerosas comissions y respectables personalitats que han volgut honrar-se ab la amistat del digníssim representant del regionalisme éuskaró.

Lo senyor de Sagarminaga ha assistit ja á varias solemnitats catalanistas entre las quals li feu extraordinaria impressió la dels *Jochs Florals* en los quals hi figurava com á Mantenedor.

Sa figura es simpática y atractiva é inspira respecte sa mirada intel·ligent. Sa conversació es molt amena, son llenguatge correctíssim y fàcil y demostra á tot hora los fondos coneixements que porta adquirits estudiant las vicissituds de sa Terra, de las quals n'está confeccionant una Historia que promet esser de gran válua.

Lo dijous passat al vespre en lo local de la *Lliga de Catalunya* donà una conferencia pública sobre las "Institucions forals de Vizcaya y sas relacions ab lo Regionalisme.", Plens á bessar estavan los salons de la *Lliga*, gran número de juriconsults y catedràtics ocupavan llochs visibles prop del orador y un bon núcleo de bascongats se presentaren á rendirli homenatge á son distingit compatriot.

La conferencia fou deliciosa. Explicà'l senyor de Sagarminaga en que consistían principalment los furs y drets especials de son pays, detallà'l calvari que degueren passar fins á sa supressió (semblant al de las nostras llibertats), y finalment feu constar que sa bandera no jeya en lo fanch, sino en las mans dels bons bascongats que la tornarán á plantar dessota l'arbre de Guernica.

Al terminar son brillantíssim discurs fou saludat lo senyor de Sagarminaga ab una, verdadera ovació, que ja s'havía insinuat diferents vegades en lo curs de la conferencia sobre tot en aquells periodos en que atacá als partits polítichs espanyols recomanant als

bons ciutadans que'ls despreciessin á tots si volían formar bon núcleo defensor de las lleys y fonts de riquesa del pays.

Nosaltres, que al arribar lo senyor de Sagarminaga á Catalunya ja li enviarem nostra salutació mes afectuosa, avuy no podem menos de reiterarla y ferla doblement significativa devant de la identitat d'aspiracions que uneix los nostres cors.

Nostre amich y compatrici lo llorejat poeta D. Manel Ribot y Serra, fou guanyador en los Jochs Florals d'enguany del premi y accéssit, ofert per l'Il·lustríssim Bisbe de Barcelona.

Lo felicitem y li doném la enhorabona.

Lo concert matinal que se celebrarà demà dilluns, según día de la festivitat del Aplech, en lo Teatro pels Camps de Recreo per la societat coral "Gelats" promet está concorregudíssim.

La part instrumental está á cárrech de la reputada orquesta *Muixins* y'l celebrat concertista de violoncello Sr. García.

La generalitat dels viatjants qu'han sortit d'aquesta localitat ab las mostras pera la vinent temporada d'hivern, escriuen á sas respectivas casas que la campanya no's presenta gens satisfactoria á causa de la pobressa del pays.

Creyém que los nostres governants s'en preocupan molt y estant estudiant la fórmula mes curta pera..... acabar-lo d'empobrir.

Y gracias que *ja tenim Códich*.

Qu' es lo que menos falta li feya al pays.

Avuy deu celebrarse á Tortosa una imponent manifestació pública en contra del desgavellat article 15 del nou Códich Civil, que á la forsa y sense haver tingut en compte que ha rebutjat, rebutja y rebutjará sempre Catalunya y totas las demás regions que gosan de Dret propi, nos ha sigut imposada per los que governan, á despit nostre, los destins del pays.

Los organisadors s'han dirigit als seus compatricis ab una enérgica y sentida alocució.

L' *Ateneo Sabadellés* ha repartit un bonich programa, imprés en los tallers del senyor Comas, resenyant las diferents diversions que tindrán lloch en aquella societat durant las próximas festas del Aplech.

Pera lo diumenge, día 12 á las 10 del matí, anuncia la inauguració de la anyal Exposició de Pinturas, que podrá esser visitada per lo públich fins lo diumenge següent, día 19 del corrent mes.

A la nit tindrà lloch en lo Saló d'espectacles la sarsuela en 2 actes *La Festa del barri*, la celebrada en 1 acte *Niña Pancho* y la en 1 acte també anomenada *Chateau-Margaux*, en las quals hi pendrà part la simpática senyoreta Delgado.

Pera el día següent, dilluns, 13 del corrent, últim día de festa, ha disposat la mateixa societat dos balls que tindrán lloch en lo Saló esmentat, qual programa corre á carrech de la renombrada orquesta *Muixins*, dirigida per lo professor senyor Sendra.

Lo dimars tindrà lloch un ball extraordinari á carrech tambe de la yá referida orquesta.

Ab tan escullit programa no hi ha dupte de que los salons del *Ateneo Sabadellés* estaran molt concorreguts, y que los forasters pasaran las vetlladas molt alegrement.

Lo passat dimars contragué matrimoni en lo Santuari de Nostra Senyora de la Salut, nostre apreciable amich, lo jove fabricant don M. Garí-Montllor y Ribot, ab la simpática, senyoreta donya Maria Rovira.

No cal dir á la jove parella que li desitjém tota classe de felicitats en son nou estat.

Nostre apreciat colega *La Revista de Sabadell* se queixa en son número corresponent al dimars últim del abandono en que nostre cos de vigilancia de nit te á 'ls vehins de la Rambla pròxims al *Apeadero* los quals son objecte de diarias tentativas de robo en las que reben, cuan no altre cosa 'l susto consegüent.

Fem nostras las escitacions de nostre apreciat colega y desitjém que la autoritat possi remey á aquest mal que ja 's va fen crónich y pren escandalós increment.

Lo diumenge passat tingué lloch la inauguració del camí vehinal d'aquesta ciutat á Matadepere, á la que assistiren el president de la Diputació Provincial y los diputats senyors Roselló, Vidal y Valenciano, Olano, Rusiñol, Swartz, Vivó y Griera, y 'l diputat á Corts senyor Maluquer y Viladot. Varen concorre axí mateix al acte el Alcalde de Sabadell senyor Casanovas los de San Pere de Tarrassa y Matadepere senyors Oriach y Padrós; el ex-diputat á Corts senyor Turull y 'l que lo fou Provincial senyor Benessat.

De tornada pará la comitiva á la casa de don Miquel Ustrell, ahont tingué lloch *fraternal* banquet. Tots los brindis foren pronunciats en nostra valerosa llengua nativa; y lo senyor Soler y Palet, representant del periódich *El Tarrasense*, aludit directament per lo senyor Maluquer y Viladot, feu una brillant defensa de las ideas regionalistas y condemná ab valentia y acert la política de profesió y al centralisme, felicitant al mateix temps als senyors Roselló, per lo ingenuo qu'estigué al parlar contra el centralisme, y á los senyors Vidal y Valenciano y Maluquer y Viladot per la gloria que 'ls hi cap cultivant la literatura catalana.

Nosaltres, com lo senyor Soler y Palet felicitém als senyors referits per los bons propòsits que al estar entre nosaltres demostran, desitjant que 's recordin també de Catalunya y sa llengua sia desde ensá ó enllá del Ebro puig tot bon catalá no deu posar may als llabris lo que no sentí en lo mes íntim de son cor.

S'están preparant llarguíssimas tiradas del magistral *Discurs* del President dels Jochs Florals, don Angel Guimerá, que publiquem en aquest número.

Ha fet tanta sensació aquest preciós document en tot Barcelona, que desseguida's pensá per molts en tributarli una pública mostra de admiració y agraphiment al senyor Guimerá pero ell ab una modestia que li es ja característica ha fet que 's limités l' obsequi á difundir las patrióticas ideas contingudas en lo context de sa oració de Presidencia.

Aixís se farán edicions en catalá y en castellá del referit *Discurs* pera escamparlo á tota Espanya.

Una de las edicions mes apreciadas será induptablement la de nostra estimat colega *L' Arch de Sant Martí* per contenir lo retrato y la firma autógrafo del senyor Guimerá.

Avuy, diumenge, tindrà lloch la benedicció de la última part del sumptuós y magnífich temple parroquial que s'ha construhit en Sant Esteve de Castellar, y al propi temps se farà solemne entrega d'un rich y artístich album que 'l respectiu Ajuntament y 'l poble dedican á la bondadosa Sra. D.ª Emilia Carles, viuda de Tolrá, en testimoni d'afecte y gratitut per haver fet construir dita Sra. interpretant los piadosos sentiments de son difunt espós, l'esmentat temple. Dit Ajuntament ha tingut la acertada idea de colocar en l'interior de la Iglesia duas grans lápidas de márml, costejadas voluntariament per lo poble, las que conmemorarán 'l reconeixement y apreç que la població tributa á la familia Tolrá, perpetuant la memoria d'algunas fetxas notables relatives á la construcció detant magnífich edifici, las que serán sens dupte de grat recort pera los morigerats habitants d'aquella important població.

Nosaltres felicitem als patriòtichs fills de Sant Esteve de Castellar y sobre tot á la bondadosa Sra. viuda de Tolrá per tant santa obra.

També los bons catalans de l'alta montanya dehuen celebrar avuy una reunió pública pera protestar de la *immortal* obra del Sr. Alonso Martínez: vegin los nostres llegidors lo que diuen á sos compatrieis los organisadors:

"Catalans de la Vall d'Hostóles.—La Vila de Sant Feliu de Pallarols com á cap de districte electoral, no volguent quedar-se endarrera en la protesta del article 15 del nou Códich Civil, ha nombrat una Junta organitzadora, la que ha tingut á bé senyalar en lo diumenge día 12 de Maig, á las tres de la tarde, una reunió pública, al objecte de protestar contra la tiranía que 'ns imposa 'l dit article en malhora aprovat per los que 's diuen pares de la patria.

Sant Feliu de Pallarols primer de Maig de 1889.—*La Junta.*"

¡Avant y fora!

Ja 's va despertant Catalunya: Avuy al matí en lo Teatro Principal de Barcelona, se reuniran los representants de la agricultura catalana, vinguts de tots los cantons del Principat, atrets per la allocució que 'ls hi dirigi 'l "Institut de Sant Isidro, de la qual ne tenen ja coneixement nostres abonats, pera aixecar solemne protesta contra dels autors de la ruina de todas las fonts de la riqueza patria.

En tant trascendental acte hi estarán representadas las Sub-delegacions de dita Corporació establertás á Tarragona, Girona, Figueras, Tarrassa, Tortosa, Vilanova y Geltrú, La Bisbal, Vich, Balaguer, Tàrraga, Molins de Rey, Olot, Artés, Sant Pere de Ribas, Puigcerdá, Montblanch, Sitges, Rubí, Borjas-Blancas, Arbós y Alforja y diferentes Asociacions rurals, entre ellas, lo Centre agrícola de Panadés, la de Propietaris rurals del Vallés, lo Foment de la Agricultura de Badalona y altres, de las quals s'espera la adhesió d'un moment á altre.

Donats aquestos antecedents y las noticias que tenim, cal suposar que dita reunió tindrà importancia, y mes, atenent á que en ella 's deu pendre alguna resolució pera saber ahont ha anat á parar la exposició que fa mes d' un any se remeté al Govern de Madrid, firmada per 22,000 agricultors y de la qual no se n' ha sapigut res mes.

¡Defensarse! ¡Defensarse!